

Het toponiem „Waaienberg”

door Dr A. CARNOY

Men weet in welke mate de familienaam : *Van Waeyenberg* in België verspreid is. Op dit oogenblik, hoort men hem des te vaker daar de Rector van de Leuvense Universiteit juist zo heet. Niemand twijfelt er aan dat de grote verspreiding van deze familienaam te danken is aan een veelvuldig voorkomen van die benaming in de plaatsnamen. Men vindt inderdaad gehuchten zo geheten o. m. te Haringe, Kwaremont, Ronse, Tielt, Zulzeke, enz. Men heeft buitendien een *Waaiberg* te Lubbeek.

In ons werk over *Origine des Noms des Communes de Belgique* leggen wij er ons bij neer de etymologie aan te nemen, die voor de hand ligt en die o. m. door LINDEMANS voorgesteld wordt : *Waaienberg* zou een heuvel zijn waarop de wind waait. Als parallel wordt *Stuivenberg* aangehaald „berg waar het stuift” en wat de betekenis betreft, vormen zoals : *Mont Ventoux*. Niet zonder aarzeling hebben wij die verklaring, bij gebrek aan iets beters, aangenomen.

Andere Germanisten, echter, beaamden die verklaring niet. Naar hun mening kan de verbogen vorm *waaien*- niet van het werkwoord *waaien* komen. Eén participium zoals *waiiend* zou ondenkbaar zijn, een analogie uit andere samenstellingen waarbij het eerste gedeelte op *-en* uitgaat zou geen parallel hebben.

Klaarblijkelijk dient het geval aan een nieuw onderzoek onderworpen te moeten worden, des te meer daar de vroegere positie bijna onhoudbaar wordt sinds het parallel *Stuivenberg* uit den weg dient geruimd.

In onderhavig geval, namelijk, kan men van een bekend middelnederlands woord uitgaan : *stuive* „stof, zand, verstuiving”, hier volgens de zwakke verbuiging behandeld.

Daarom wordt men geneigd ook in *waaien*- een naamwoord te zoeken en het te interpreteren als een verbogen vorm (of een meervoud) van *wade*, een morfologisch doublet van nl. *wad*, „waadbare plaats”. Het woord in kwestie (germ. **wada*) werd namelijk ook gebruikt voor drassige en waterige plaatsen, o. m. in het nederduits (zie FÖRSTERMANN, II, 2, 1163).

Hieruit *Wadenooi* bij Tiel in Gelderland „drassige weide” en, naar onze mening ook de *Wadingen* die somtijds gevonden worden, b. v. te Voorschoten bij Leiden, en *Wadinghem* bij Ardres. P. D. C. en *last but not least* in *Wadingo*, een vorm van de IXe eeuw waaruit de naam van *On* (arr. Marche) ontstaan is.

DE FLOU haalt verscheidene plaatsnamen aan zoals *Waaden strinc* (1320) te Houttave, *Waaiaarde* te Beernem, *Waiihoek* te Wielsbeke, *Waailand* te Snaaskerke, *Waaistuk* te Meulebeke, *Waeyenburg* te Stavele, *Waeyshoek* te Ingooigem, *Waygat* te Duinkerke, enz. Zelfs te Eeklo is er een wijk *Waii* geheten en wij denken niet te stout te zijn met de *Waiistraat* in de moerassen van de Dyle te Leuven er bij te halen, alhoewel men ze vertaald heeft als „Rue au Vent”, wat niet de minste reden van bestaan heeft. Op dergelijke manier, echter, worden thans de meeste aangehaalde vormen door de bevolking verstaan, inbegrepen *Waaienberg* zo dat, indien wij er moeten van afzien *Waaienberg* oorspronkelijk als een afleiding van *waaien*

te beschouwen, wij nochtans niet helemaal in 't ongelijk zijn geweest, daar die naam ongetwijfeld sedert onheuglijke tijden zó verstaan wordt.

Maar wat de verre oorsprong van dit typisch, gekristalliseerd toponiem betreft, moeten wij noodzakelijk, zoals men het voorstelt het ook met *wade* in betrekking brengen?

Wat voor *Waailand*, *Wadenooi* een goede betekenis geeft, schijnt, in tegendeel, vrij ongepast voor *Waaienberg*.

Men begrijpt toch dat „drassige berg” een onnatuurlijk toponiem zou zijn. In onze studie over *Le vocabulaire orographique de la Basse Latinité*, onlangs in de *Antiquité Classique* verschenen, hebben wij al de geijkte uitdrukkingen voor de hoogten onderzocht, die in 't Walenland in zwang waren en o. m. de samenstellingen met *-mont* en slechts in een enkel geval hebben wij daarin een toespeling gevonden op slijk, namelijk in den naam van *Merlemont* (arr. Philippeville) die misschien wel door *merdulae mons* kan geïnterpreteerd worden naar het voorbeeld van *Merleuhan* (te Poupehan), *Merlin* (te Jolhain), etc.

* * *

Het weze ons aldus toegelaten met een derde etymologie voor den dag te komen.

Er bestond namelijk in het oud-Frankisch een bijvoeglijk naamwoord : *wáhi* „blinkend, schoon” (= ohd. *wáhi* „bevallig”, *wëhan* „blinken”). (FALK & TORP, *Altnorw. Wb.* 1575) waaruit fr. *gai*, door ontlening ontstaan is (GAMILLSCHEG, *Fr. Et. Wb.*, 451).

Een verbogen vorm van *wáhi* kan welzeker *waaien* geven en, onweersstaanbaar, denkt men aan het geijkte toponiem : *Mont Plaisant*, een gewone plaatsnaam in de Franse en Engelse toponymie, maar het parallel is nog overtuigender met *Clermont* en *Montclar* die onder de

gewoonste benamingen te tellen zijn op Gallischen bodem. LONGNON (*N. de L. de la France*, 2479) vertaalt *clarus mons* door „hauteur bien éclairée par le soleil” en dat is gedeeltelijk goed te keuren maar de betekenis is breder en sentimenteler. *clair* zinspeelt op den indruk op de personen gemaakt en dikwijls als „vrolijk”, „sierlijk” dient vertaald te worden, wat juist de betekenis is geworden van *wáhi* (= *gai*) in het Frans. *Clermont* is namelijk van dezelfde semantische familie als *Clairvaux*, *Clairmez* (= *clarus mansus*, te Taintignies), *Clerheyd*, *Clerfayt*, enz.

Om die reden, kunnen wij deze opsomming aandikken door *Montjoie* (*mons gaudii*) hierbij te voegen, een typisch Frans toponiem, dat oorspronkelijk „plezante berg” betekende, maar zich ontwikkeld heeft tot „hoogte die blijdschap geeft” „hoop gemaakt om de reizigers te orienteren”. Men weet dat in onze *Origines des N. de Comm.*, wij de zelfde betekenis toekennen aan *Jeumont* (*gaudii mons*), dat meer dan waarschijnlijk geen *Jovis mons* is geweest.

Daar in Frankische tijden, de tweetaligen de gebruikelijke toponiemen plachten te vertalen, is het maar normaal dat een dergelijke geijkte uitdrukking haar tegenhanger in 't Frankisch zou gekregen hebben.

De spoorloze verdwijning van *wáhi* in het Oud-Nederlands heeft natuurlijk *Waaienberg* ongewijzigd gelaten in zijn vorm, maar niet in zijn betekenis. Aan die verkeerde interpretatie is ongetwijfeld zijn buitengewone verspreiding te wijten, die voor een „drassige berg” ondenkbaar is. Buitendien is het opvallend dat men nooit een **wadenberg* aantreft, terwijl men toch wel een *wadenooi* vindt.
